

PAPER DETAILS

TITLE: YURT DISINDA YASAYAN TÜRK ÇOCUKLARINA YÖNELİK TÜRKÇE VE TÜRK KÜLTÜRÜ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARININ KARSILASTIRILMASI

AUTHORS: Rabia GÜRBÜZ US, Aliye Nur ERCAN GÜVEN

PAGES: 1561-1576

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1993165>

YURT DIŞINDA YAŞAYAN TÜRK ÇOCUKLARINA YÖNELİK TÜRKÇE VE TÜRK KÜLTÜRÜ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

COMPARISON OF TURKISH AND TURKISH CULTURE COURSE CURRICULA FOR TURKISH CHILDREN LIVING ABROAD

Rabia GÜRBÜZ US¹, Aliye Nur ERCAN GÜVEN²

ÖZ: Türkçe ve Türk Kültürü; yurt dışındaki Türk çocuklarının ana dillerini etkili bir şekilde edinmesini sağlayarak onların Türkçe temel dil becerilerini geliştirmeye yönelik bir derstir. Bu çalışmanın amacı, yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına ana dili ve kültür eğitimi verilen Türkçe ve Türk Kültürü dersleri için hazırlanan öğretim programlarının karşılaştırılmasıdır. Çalışma kapsamında, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2009 ve 2018 yıllarında yayımlanmış son iki öğretim programı ele alınmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. 2009 ve 2018 yılına ait Türkçe ve Türk Kültürü Dersi öğretim programları; başlıklar ve biçimsel özellikler, genel yapılar, yaklaşımlar, amaç ve hedefler, hitap ettikleri öğrenci düzeyleri, temel dil becerileri ve öğrenme alanları, uygulama ve öğrenme öğretme süreçleri, kazanımlar ve ölçme-değerlendirme ölçütlerine göre incelenmiştir. Karşılaştırma sonucunda iki programın; amaç ve hedeflerinin millî duyguların aktarımı ve kültürlerarasılık, temel dil becerilerinin sınıflandırmalarının kriterleri, kazanımların sayısal olarak değişiklik göstermesi, başlıkların 2018 programında azaltılması, uygulama ve öğretme süreçlerinin detaylandırılması noktalarında farklar ortaya çıkmıştır. Hitap ettikleri öğrenci düzeyinin aynı olması, yaklaşımlarının birbirine paralel olması ve ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarının benzer ifadeler ile belirtilmiş olması noktalarında ciddi farklar bulunmamıştır.

Anahtar sözcükler: Öğretim Programı, Türkçe ve Türk Kültürü, İki Dillilik.

ABSTRACT: Turkish and Turkish Culture; is a course aimed at improving Turkish children's basic language skills by ensuring that Turkish children abroad acquire their mother tongue effectively. The aim of this study is to compare the curricula prepared for Turkish and Turkish Culture lessons, where mother tongue and culture education is offered to Turkish children living abroad. Within the scope of the study, the last two curricula published by the Ministry of National Education in 2009 and 2018 were discussed. Document analysis, one of the qualitative research methods, was used in the study. Turkish and Turkish Culture Course curricula 2009 and 2018 were examined according to the headings and formal features, general structures, approaches, goals and objectives, level of students they address, basic language skills and learning areas, practice and teaching and learning processes, achievements and assessment and evaluation criteria. Upon comparing the two curricula, important differences have been observed for the following: interculturality of the aims and goals of the curricula, transfer of national sentiment, criteria for classifying the basic language skills, quantity of learning outcomes, decrease in the number of titles in 2018 curriculum, details concerning practice and teaching processes. Since the both curricula share common characteristics for student level, approaches for teaching, methods for assessment and evaluation, no relevant difference was noted.

Keywords: Curriculum, Turkish and Turkish Culture, Bilingualism.

Bu makaleye atf vermek için:

Gürbüz Us, R. ve Ercan Güven, A. N. (2022). Yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına yönelik Türkçe ve Türk Kültürü dersi öğretim programlarının karşılaştırılması, *Trakya Eğitim Dergisi*, 12(3), 1561-1576.

Cite this article as:

Gürbüz Us, R. & Ercan Güven, A. N. (2022). Comparison of Turkish and Turkish Culture course curricula for Turkish children living abroad. *Trakya Journal of Education*, 12(3), 1561-1576.

¹ Doktora Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya/TÜRKİYE, prgurbuz@gmail.com, Orcid: 0000-0003-4320-5025.

² Arş. Gör. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eskişehir/TÜRKİYE, anercan@ogu.edu.tr, Orcid: 0000-0002-3646-0231.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Turkish and Turkish Culture; is a course aimed at improving Turkish children's basic language skills by ensuring that Turkish children abroad acquire their mother tongue effectively. This course, which is conducted with the teachers assigned by the Ministry of National Education, the programs it has put into practice, and the books it publishes, are very important for Turkish children living in different countries to acquire both their mother tongue and Turkish culture. The aim of this study is to examine and compare the last two curricula prepared for Turkish and Turkish Culture courses, which are offered as mother tongue and culture education to Turkish children living abroad. The aim is to determine the similar or different aspects of the programs discussed in the study in terms of titles and formal features, general structures, approaches, goals and objectives, the level of students they address, basic language skills and learning areas, application and learning teaching processes, achievements and assessment and evaluation aspects.

Method

Document analysis, one of the qualitative research methods, was used in the study. Document review covers the analysis of written materials containing information about the phenomenon or facts to be investigated (Yıldırım & Şimşek, 2011, pp. 187). The documents examined in this study were the last two curricula of the Turkish and Turkish Culture course prepared by the Ministry of National Education and were published in 2009 and 2018, for teaching Turkish children their mother tongue and culture abroad.

Findings

The names of 2009 and 2018 curriculum, some of the titles they contain, and the number of pages are different from each other. The program, which was published in 2018 and is still in practice, has fewer pages compared to the previous curriculum and includes less explanation, details, and examples. The curriculum published in 2009 is more detailed and comprehensive than the 2018 curriculum. The program has been prepared in two separate parts as Turkish and Turkish culture. In the 2018 program, no such distinction was made, and the program was presented as a whole.

Considering the approach and philosophy of the curriculum, there is no section that clearly expresses the approach and philosophy in both Turkish and Turkish Culture Lesson programs, but it is possible to infer from the statements and keywords included in the program about the approach adopted by the programs. In the 2009 program, which was helpful in understanding the language of the country in which their language skills imparted by the Turkish teaching, this course can communicate easily with close students in Turkey with Turkish, can protect the culture of the children, and can carry on to future generations. It is further emphasized that individuals grow as respectful towards different beliefs and cultures. However, in the 2018 program, intercultural communication skills were emphasized. Looking at the level of students in the curriculum, it is seen that the 2009 program was prepared for grades 1-10 and the 2018 program was prepared for levels 1-8.

The Turkish part of the 2009 curriculum consists of aims and achievements, activity examples and explanations for listening/monitoring/reading and speaking/writing language skills. Language skills were discussed separately in the 2018 curriculum. In the program, four basic language skills such as listening/monitoring, speaking, reading, and writing are listed and their acquisition procedures are divided according to language levels. It is possible to say that activities are at the forefront in the learning and teacher process in both programs, but it is striking that the primary purpose in the mother tongue teaching process in the 2009 program is the teaching of basic language skills and language rules. In the 2018 program, it would not be wrong to say that the prominent priority in the learning and teaching process is individual differences and students' efficient completion of native language education.

Conclusion and Discussion

In the study, the last two curriculums of the Turkish and Turkish Culture course for Turkish children living abroad, published in 2009 and 2018, were examined and compared with each other. Programs are addressed in terms of titles and formal features, general structures, approaches, goals and objectives, the level of students they address, basic language skills and learning areas, practice and learning teaching processes, achievements and assessment and evaluation.

There is no section that clearly states the approach and philosophy in both TTKD programs, but it can be said that they are prepared with a structuralist approach from the expressions and keywords in the programs. Kalaycı and Yıldırım (2020, pp. 247) state that the basic approach adopted in curricula is guiding the planning and implementation of learning and teaching processes, showing the program's practitioners how to follow, and with which approach the content will be organized.

Solmaz (2019, pp. 329) says that the teachers who teach this course in Belgium include a one-sided and religious Turkish culture in the cultural part of the 2009 program, history issues are very heavy, they want to be saved from this heavy cultural content and to include more functional information in the program. Considering the goals and objectives of the 2009 and 2018 curricula, it can be said that the aims of the Turkish language and culture in 2009 were at the forefront, but the concept of interculturalism came to the fore in the 2018 program. Deniz and Uysal (2010) also stated that the program to be prepared for the mother tongue teaching of Turkish children abroad can help them to demonstrate a common understanding in case of encountering with individuals from different languages and cultures by placing the Common Framework of Reference on European Languages Teaching.

GİRİŞ

İnsanlar, sosyal bir çevre içerisinde yaşamını sürdürmekte ve içinde bulunduğu sosyal çevre ile sürekli iletişim hâlinde bulunmaktadır. İletişimin devamlılığını sağlayan en önemli unsur ise dildir. Geçmişten günümüze kadar iletişimin, kültürel aktarımın ve kültürel kimliğin en önemli ögesi her zaman dil olmuştur. Bireyler zaman zaman çeşitli nedenlerle farklı toplumlarla da iletişim kurmak durumunda kalmıştır. Toplumlar arası iletişimi zorunlu kılan olgulardan birisi de göçtür. Özellikle yurt dışına yapılan göç sonucunda bireyler, karşılaştıkları yeni toplum ile iletişim kurmak adına gittikleri ülkelerin dilini ve dolayısıyla kültürünü öğrenmek durumunda kalmıştır.

Özellikle 1960'lı yıllarda Türkiye'den Avrupa ülkelerine yoğun işçi göçü olmuştur. Yaşanılan bu işçi hareketliliğinden dolayı; iş olanakları, evlilik, eğitim vb. farklı nedenlerden yurt dışına yerleşen Türk ailelerin çocukları, okullarından ve çevrelerinden, yaşadıkları ülkelerin dillerini öğrenmekte ancak ana dili eğitimleri sınırlı düzeyde kalmaktadır. Can ve Can (2009, s. 126), yurt dışında yaşayan Türk çocuklarının aslında iki dili de yeterince bilemediklerini, bu nedenle eğitimlerinde sorunlar yaşadıklarını fakat bulunulan ülkenin dilini iyi öğrenmeyen çocukların esas probleminin ana dillerini tam olarak bilmemekten kaynaklandığını ve eğitim önceliğinin ana dile verilmesi gerektiğini belirtirler. Yıldız (2012, s. 261) da yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarının bir yandan bulundukları topluma başarılı bir katılım sağlarken diğer yandan da asimile olmadan varlıklarını sürdürmelerinin yolunun ana dili eğitimi olduğunu dile getirir.

Ayrıca yurt dışında yaşayan yeni kuşak Türklerin, yaşadıkları toplumdan çok, Türk toplumuna uyum sağlamada zorluk çektikleri ve Türk kültüründen bir kopuş riski ile karşı karşıya kalabilecekleri anlaşılmaktadır (Demirbaş, 2014, s. 150). Tüm bu nedenleri göz önünde bulundurduğumuzda, Yağmur'un (2010, s. 222) dile getirdiği gibi, Türk dilinin öğrenimi genç kuşakların mensubu bulundukları toplumla iletişimi ve benlik gelişimleri açısından önem arz etmektedir.

Ülkelerin yurt dışında yaşayan vatandaşlarının ana dili eğitimlerine yönelik çeşitli politikaları olabilmektedir. Çünkü ana dili eğitimi sorumluluğu genellikle, göçmen vatandaşları gönderen ülkelere bırakılmaktadır. Yurt dışında yaşayan Türk çocuklarının ana dillerinin eğitimi ise, Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde hazırlanan programlar çerçevesinde, Türk öğretmenler tarafından, Türkçe ve Türk Kültürü dersleri ile gerçekleştirilmektedir. Ancak bu ders zorunlu olmayıp belli sayıda öğrenci için talep olması durumunda açılabilir.

Ana dili öğretimi, teknik bir süreç olmayıp kültürel ve toplumsal bağların sezdirildiği, dili; bilme, algılama, hatırlama, ayırıştırma, genelleme, karşılaştırma, transfer etme, akıl yürütme, hayal etme, kavramlaştırma ve benzeri faaliyetlere dayalı olarak kullanabilen bireyler yetiştirmeyi hedefleyen bir

süreçtir (Demir, 2010, s. 936). Türkçe ve Türk Kültürü dersi; yurt dışındaki Türk çocuklarının ana dillerini etkili bir şekilde edinmesini sağlayarak onların Türkçe temel dil becerilerini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca bu ders ile yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına, Türk kültürünün temel unsurlarını aktarmak, Türk kültürü ile yaşadıkları ülkelerin kültürel öğelerini ilişkilendirerek kültürler arası düşüncelerini sağlamak da hedeflenmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığının Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca, yurt dışında yaşayan Türk çocuklarının ana dili ve Türk kültürü eğitimlerine yönelik derslerin yürütülmesinde yol gösterici nitelikte olması adına, günümüze kadar sekiz farklı program yayımlandığı tespit edilebilmiştir. Tablo 1’de görüldüğü gibi, ilk program 1969 yılındadır. Şen (2016, s. 1032-1033), iki dilli Türk çocuklarına Türkçe öğretmek üzere görevlendirilen ilk öğretmenlerin 1965 yılında gönderildiğini bu açıdan bakıldığında, program hazırlığında geç kalındığının söylenebileceğini belirtir. Ancak dönemin şartlarında ülkenin siyasi ve ekonomik durumu göz önüne alınarak 1969 yılında yurt dışındaki Türk çocukları için bir program hazırlanmış olmasını, önemli bir adım olarak niteler.

Tablo 1’de yurt dışında yaşayan Türk çocukları için geçmişten günümüze kadar hazırlanmış öğretim programları yer almaktadır:

Tablo 1.

Yurt dışında yaşayan Türk çocukları için geçmişten günümüze Türkçe/Türkçe ve Türk kültürü programları

Kurul Tarihi	Sayı	Kurul Kararı
1969.09.01	508	Dış ülkelerdeki Türk işçilerinin ilkökul çağındaki çocukları için Türkçe din bilgisi sosyal bilgiler dersi programı
1980.05.23	71	Dış ülkelerdeki Türk işçilerinin çocuklarına ait Türkçe, sosyal bilgiler ve din bilgisi programları
1981.12.29	233	Yurt dışındaki Türk işçi çocukları için Türkçe dersi programı
1986.01.27	29	Yurt dışı işçi çocukları Türkçe Türk kültürü ile yabancı dil olarak Türkçe öğretim programları
2000.10.23	388	Yurt dışındaki Türk çocukları için Türkçe (1-10. sınıflar), Türk kültürü (4-10. sınıflar) ve yabancı dil olarak Türkçe (6-11. sınıflar) dersleri öğretim programları
2006.09.14	360	Yurt dışındaki Türk çocukları için Türkçe ve Türk kültürü dersi (1-10. sınıflar) öğretim programı
2009.08.03	112	Yurt dışındaki Türk çocukları için Türkçe ve Türk kültürü dersi (1-10. sınıflar) öğretim programı
2018.05.15	77	Yurt dışındaki Türk çocukları için Türkçe ve Türk kültürü dersi (1-8. seviyeler) öğretim programı

Kaynak: <http://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-kurul-kararlari-fihrist-arsivi/icerik/371>

Demirbaş (2014, s. 89) yurt dışındaki Türk çocukları için hazırlanan ilk programların, Türkiye’ye döneceği düşünülen Türk çocuklarının geldiklerinde uyum sorunu yaşamamaları adına bir hassasiyet taşıdığını; ancak bu kısa süreli yaşantı kalıcı bir hâl aldıktan sonra, programların o ülkelere de uyum sağlamalarına dönük özellikler taşımasına özen gösterildiğini belirtir. Ayrıca, ilk programlarda dil becerileriyle ilgili ayrıntılara yer verildiğini; sonraki yıllarda ise, ders saatinin sınırlı olması da dikkate alınarak tekrara yol açacağı düşüncesiyle, yaşanan ülkelerde kazandırılan temel dil becerilerine yönelik kazanımlara yer verilmemiş olduğunu dile getirir.

2009 yılında yayımlanan Yurt Dışındaki Türk Çocukları İçin Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı (1-10. sınıflar), Millî Eğitim Bakanlığının Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı koordinesinde, Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü ve Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı ile eş güdüm içinde yürütülen Uzaktaki Yakınlarımız projesi kapsamında geliştirilerek uygulamaya konulmuştur (Şen, 2010, s. 246-247).

2018 yılında yayımlanan ve hâlen uygulamada olan Türkçe ve Türk Kültürü dersi öğretim programı (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. seviyeler) ise, Millî Eğitim Bakanlığının Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğünce 2017 yılında gerçekleştirilen ihtiyaç analizinin ardından geliştirilmiştir. Bahsi geçen ihtiyaç analizi ile 2009 öğretim programına ilişkin mevcut durum ve öğretmenlerin yeni tasarlanacak programa yönelik beklenti ve önerileri Karadağ ve Baş’ın (2019, s. 443-445) çalışmasında ortaya konulmuştur. Kazanımların ders süresi dikkate alınarak belirlenmesi, farklı yaş, dil seviyesi ve Türkçe bilmeyen öğrencilerin de dikkate alınması, yapılandırmacı anlayışla etkinlik temelli hazırlanması,

objektif bir tarih anlayışına sahip olup millî şuur ve bilinç amacı gütmesi, tarih, kültür ve öz güven sağlama odaklı olması farklı ülkelerde Türkçe ve Türk Kültürü derslerini yürüten öğretmenlerin yeni programdan beklentileri arasında sayılabilir.

Geliştirilen öğretim programlarının hangi ölçüde yeterli ve etkili olduğunun saptanması, alınan dönütler neticesinde, öğretimin kalitesini yükseltmeye fayda sağlayacaktır (Ercan-Güven, 2020, s. 19). Bu sebeple yurt dışında yaşayan Türk çocuklarının Türkçe ve Türk Kültürü derslerine yönelik hazırlanan öğretim programlarının ele alınması ve karşılaştırılması, yeni geliştirilecek programlara da katkı sunabilir. Literatürde, Türkçe ve Türk Kültürü dersine ait programları inceleyen çok fazla çalışma bulunmamaktadır. Nurlu (2018) Türkçe ve Türk Kültürü dersine ait 2006 ve 2009 programlarını, Kaya ve Erol (2021) ise 2009 ve 2018 programlarını genel hatlarıyla ele alıp değerlendirmiştir. Bu iki çalışmanın yanı sıra Arıcı (2019), 2009 programını millî kültür unsurları açısından incelemiştir. Karabulut (2019) ise, 2009 programında yer alan öğrenme alanlarından yalnızca manevi ve ahlaki gelişim kısmını ele almıştır. Hancı-Yanar'ın (2020) çalışmasında ise, 2009 ve 2018 Türkçe ve Türk Kültürü dersi programlarının 1-3. sınıfa kadar olan bölümleri ele alınmış; 2009 programında eksik olan noktaların 2018 programında giderilip giderilmediğini incelemiş ve 2018 programının zayıf yönleri tespit edilmiştir.

Bu çalışma, yurt dışında yaşayan Türk çocuklarının ana dili ve kültür öğrenimleri için önem arz eden Türkçe ve Türk Kültürü dersinin programlarını kapsamlı şekilde inceleyip karşılaştırması bakımından önemlidir.

Bu çalışmanın amacı, yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına ana dili ve kültür eğitimi verilen Türkçe ve Türk Kültürü dersleri için hazırlanmış son iki program olan; 2009 ve 2018 öğretim programlarının incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda belirlenen alt amaçlar şunlardır:

1. Programlar başlıklar ve biçimsel özellikler açısından nasıl yapılandırılmıştır?
2. Programların genel yapıları nasıldır?
3. Programlarda hangi yaklaşım benimsenmiştir?
4. Programlar amaç ve hedefleri açısından nasıl yapılandırılmıştır?
5. Programlar hangi öğrenci düzeyine hitap etmektedir?
6. Programlar temel dil becerileri ve öğrenme alanları açısından nasıl yapılandırılmıştır?
7. Programlar uygulama ve öğrenme öğretme süreçleri açısından nasıl yapılandırılmıştır?
8. Programlar kazanımları açısından nasıl yapılandırılmıştır?
9. Programlar ölçme-değerlendirme açısından nasıl yapılandırılmıştır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Çalışmada nitel durum çalışması deseni kullanılmıştır. “Nitel analizde durum çalışması yaklaşımı bir analiz sürecini temsil ettiği için verinin toplanması, düzenlenmesi ve analiz edilmesiyle ilgili özel bir yöntem oluşturur” (Patton, 2014, s. 447). Veri toplama aracı olarak doküman incelemesi tercih edilmiştir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Nitel araştırmada doküman incelemesi tek başına bir veri toplama yöntemi olabileceği gibi diğer veri toplama yöntemleri ile birlikte de kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 187)

Örneklem

Doküman analizi kullanılan bu araştırmada incelenen dokümanlar, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yurt dışındaki Türk çocuklarına ana dili ve kültür öğretimi için hazırlanmış Türkçe ve Türk Kültürü dersi öğretim programlarından, 2009 ve 2018 yıllarında yayımlanmış olan son iki öğretim programıdır. İnceleme için bu programların seçilmesinin nedeni; yakın tarihlerde kullanılması ve 2018 programının hâlen uygulamada olmasıdır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Verilerin çözümlenmesinde nitel veri analizi yöntemlerinden içerik analizinden yararlanılmıştır. “İçerik analizi genellikle gözleme dayalı alan notlarından çok metin analizini ifade eder. Fakat daha genel olarak, içerik analizi hacimli olan nitel materyali alarak temel tutarlılıkları ve anlamları belirlemeye yönelik herhangi bir nitel veri indirgeme ve anlamlandırma çabası girişimlerini ifade etmek için kullanılır” (Patton, 2014, s. 453). İçerik analizi kapsamında kategoriler oluşturulmuştur. Bu kategoriler ayrıca çalışmanın alt amaçlarını da oluşturmaktadır. Ele alınan programların incelemesinde, her bir alt amaç için oluşturulan ayrı formlardan yararlanılmıştır. Altheide’ye göre doküman analizi sürecini yönlendiren iki temel ilke tarafsızlık ve güvenilirliktir. “Doküman analizi, aynı belge setini benzer koşullar altında analiz etme fırsatı verildiğinde başka bir okuyucunun aynı genel sonuca ulaşması durumunda güvenilir olarak kabul edilir” (Altheide, 1996, Akt. Kırıl, 2020, s. 181). Bu araştırma sonuçlarının güvenilirliği için; programlar alt amaçlar kısmında belirtilen açılardan, her iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı incelenmiş, sonuçlar birbiri ile karşılaştırılmış aynı genel sonuca varıldığı tespit edilmiştir. Görüş ayrılıklarının olduğu noktalarda tekrar inceleme yapılmış böylelikle incelemelerde eksik ya da hatalı kısımların giderilmesi sağlanmıştır.

BULGULAR

Araştırmaya konu olan 2009 ve 2018 Türkçe ve Türk Kültürü Dersi (TTKD) öğretim programları; başlıklar ve biçimsel özellikler, genel yapılar, yaklaşımlar, amaç ve hedefler, hitap ettikleri öğrenci düzeyleri, temel dil becerileri ve öğrenme alanları, uygulama ve öğrenme öğretme süreçleri, kazanımlar ve ölçme-değerlendirme ölçütlerine göre incelenmiştir. Bu incelemeler, karşılaştırmalar da yapılarak başlıklar hâlinde sırasıyla sunulmuştur:

TTKD Öğretim Programlarının Başlıkları ve Biçimsel Özellikleri

Programların biçimsel özellikleri ile ilgili olarak öncelikle başlıklarına ve içerikle ilgili bilgi sahibi olunabilecek kısımlara yönelik bir inceleme yapılmıştır. Tablo 2’de, 2009 ve 2018 TTKD öğretim programlarının başlıkları ve programların sayfa sayıları ile ilgili bilgiler yer almaktadır:

Tablo 2.
2009 ve 2018 TTKD öğretim programlarında başlıklar

Başlıklar	2009 Programı	2018 Programı
Ana başlık	Yurt dışındaki Türk çocukları için Türkçe ve Türk kültürü dersi öğretim programı (1-10. sınıflar)	Türkçe ve Türk kültürü dersi öğretim programı (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. seviyeler)
Komisyon Listesi	+	-
Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları	+	-
Giriş	+	+
Temel Yaklaşım	-	-
Programın Yapısı	+	-
Temel Beceriler	+	-
Temel Değerler	+	-
Genel Amaçlar	+	-
Özel Amaçlar	-	+
Öğrenme-Öğretme Süreci	-	+
Öğrenme ve Öğretme Yaklaşımı	-	-
Programın Uygulanması	+	+
Okuma Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler	+	-
Dilin İşlevleri ve Önemi	+	-
Temel Dil Becerileri	+	-
Etkinlik Örnekleri	+	-
Temalara İlişkin Açıklamalar	-	+
Ölçme ve Değerlendirme	+	+

TTKD öğretim programlarında göze çarpan ilk konu program isimlerinin farklı olmasıdır. 2009 TTKD öğretim programının tam adı Yurt Dışındaki Türk Çocukları için Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı (1-10. sınıflar) şeklinde iken, 2018’de yayımlanan programın ismi Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim programı (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. seviyeler) biçimini almıştır. Burada dikkat çeken nokta; program başlığından “Yurt Dışındaki Türk Çocukları” ifadesinin kaldırılması ve yeni programda “sınıf” yerine “seviye” ifadesinin kullanılmasıdır. 2018 TTKD öğretim programının diğer bölümlerine bakıldığında da “Yurt Dışındaki Türk Çocukları” ifadesinin yerini “Yurt Dışında Yaşayan Türk Çocukları” ifadesine bıraktığı görülmektedir.

Programların içeriğinde yer alan başlıklara bakıldığında; giriş, programın uygulanması, ölçme ve değerlendirme gibi bazı bölümlerin benzer olduğu görülmektedir ancak bu benzerlik farklılıklara göre daha azdır. 2009 programında başlıkların ayrıntılı bir şekilde yapıldığı ve çoğu hususa ayrı, özel bir bölüm açıldığı görülmektedir. 2018 programında ise, 2009 programına göre daha az detay bulunmaktadır ve başlıkları sınırlı düzeydedir.

Programlara bakıldığında göze çarpan bir diğer nokta ise, sayfa sayılarındaki farklılıklardır. 2009 programının sayfa sayısı 55 iken 2018 yılında çıkan programın sayfa sayısı 14’tür. Bu açıdan bakıldığında 2009 programının, 2018 programına göre daha kapsamlı ve açıklayıcı olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü 2009 programında yer alan birçok başlık, açıklama ve bölüm 2018 programında bulunmamaktadır. Programların her yönden açıklayıcı ve yol gösterici olması gerektiği düşünüldüğünde; 2018 programının açıklık ve örneklendirme konusunda 2009 programına göre eksik kaldığını söylemek mümkündür.

2018 programında, programı hazırlayan komisyon ile ilgili herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Oysaki 2009 programında, “Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yurt Dışındaki Türk Çocukları için Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programını Geliştirme Özel İhtisas Komisyonu” başlığı altında komisyon üyelerinin isimleri ve alanları yer almaktadır.

2009 TTKD öğretim programında “Dilin İşlevleri ve Önemi” başlığı altında dilin millî kültürün temel ögesi olduğundan, iletişim, düşünme ve kültür aktarma aracı olduğundan bahsedilmiştir ve ana dili eğitiminin önemi üzerinde durulmuştur. 2018 programında ise böyle bir başlık altında dilin işlevi üzerine bilgi verilmemiş ancak bölümler içerisinde zaman zaman dilin öneminden bahsedilmiştir.

TTKD Öğretim Programlarının Genel Yapıları

2009 ve 2018 yıllarında hazırlanan TTKD öğretim programlarının genel yapıları incelendiğinde, 2009 programının 2018 yılında yayımlanan öğretim programına göre daha detaylı ve kapsamlı olduğu göze çarpmaktadır. 2009 TTKD öğretim programında, öncelikle Türk Millî Eğitiminin genel amaçları belirtilmiş, ardından giriş yapılmış ve programın yapısı üzerinde durulmuştur. Programın yapısı;

1. Öğrenme alanları,
2. Kazanımlar,
3. Etkinlik örnekleri,
4. Ölçme ve değerlendirme,
5. Açıklamalardan oluşmaktadır (MEB, 2009, s. 6)

Bunların yanı sıra açıklamalar başlığında ders kapsamında kazandırılmak istenen temel beceriler ve temel değerlere yer verilmiştir. Kazandırılmak istenen temel beceriler “Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, Eleştirel düşünme, Yaratıcı düşünme, İletişim kurma, Problem çözme, Araştırma, Karar verme, Bilgi teknolojilerini kullanma, Girişimcilik ve Sosyal katılım”; kazandırılmak istenen temel değerler ise “Vatanseverlik, Hoşgörü, Farklılıklara saygı duyma, Barış, Kültürel mirası yaşatmaya duyarlılık, Misafirperverlik, Dayanışma, Sorumluluk, Paylaşımca olmak, Dürüstlük, Yardımseverlik ve Estetik duyarlılık” tır.

2009 programında, temel beceriler ve değerlerin ardından programın “Türkçe” ve “Türk Kültürü” olmak üzere iki ayrı başlıkta yapılandırıldığı görülmektedir. “Türkçe” bölümünde programın uygulanması ile ilgili açıklamalara, dilin işlevi ve önemine, temel dil becerine, okuma metinlerinde bulunması gereken özelliklere ve genel amaçlara yer verilmiş ve ardından kazanımlar sıralanmıştır. “Türk Kültürü” bölümünde ise programın uygulanması ile ilgili açıklamalar, genel amaçlar ve kazanımlar belirtilmiştir.

2009 programının “Türkçe” kısmında öğrenme alanları, amaç ve kazanımlar, etkinlik örnekleri ve açıklamalar sınıflara göre ayrılarak tablolar hâlinde verilmiştir. Programın “Türk Kültürü” kısmında da yine bu şekilde bir ayrıma gidilmiş ancak “Türkçe” bölümünden farklı olarak verilen tabloda ünite isimlerine de yer verilmiştir.

2018 programında, “Türkçe” ve “Türk Kültürü” için bir ayırım yapılmamış ve program tümüyle “Türkçe ve Türk Kültürü” üzerine oluşturulmuştur. Ayrıca programın giriş bölümünde, Türkçenin, TTKD öğretim programının merkezine alındığı belirtilmiştir (MEB, 2018, s. 1). Programda belirtilen bir diğer nokta ise programın yurt dışında yaşayan öğrencilerin, öğretmenlerin ve velilerin ihtiyaçları göz önüne alınarak hazırlandığıdır. Bu durum programda şu şekilde ifade edilmiştir: “Bu kapsamda program geliştirmenin ilk basamağı olarak İsviçre, Fransa ve Almanya’da yaşayan Türk çocukları, velileri ve Türkçe ve Türk Kültürü dersi öğretmenleri ile derinlemesine görüşmeler yapılmış, elde edilen bulgulardan hareketle bir ölçek geliştirilerek sahada uygulanmıştır” (MEB, 2018, s. 1).

2018 programının 2009 programından ayrılan bir diğer yanı ise temaların ve alt temaların oluşturulmuş olması aynı zamanda bu temaların da sarmal bir yapı oluşturacak şekilde hazırlanmasıdır. Her seviye için sekiz tema belirlenmiş ve programda seviyeler oluşturularak hiyerarşik bir biçimde sıralanmıştır (MEB, 2018, s. 3). Programdaki tema ve alt temalar Tablo 3’te yer almaktadır:

Tablo 3.

Tema ve alt temalar

BAYRAMLAR VE KUTLAMALAR
anmalar, asker uğurlama, Atatürk ve 23 Nisan, bayramlar, dinî ve millî bayramlar, doğum günü, düğün, festivaller, gelenek ve görenekler, kandil geceleri, kına gecesi, kurtuluş günleri, kutlamalar, mevsimlik bayramlar, nevrüz, önemli günler, resmî bayramlar, yıl dönümleri.
BEN VE AİLEM
aile tarihi, aile, ailemle iletişim, ana dilim, arkadaşlık, büyükelçilik, büyüklerimiz, dayanışma, dostluk, eğitim süreci, eğitim, gelecek, gelenekler, göç, gurbet, hayaller, hemşeri, hısım akraba, inançlar, konsolosluk, kurallar, memleket, meslek seçimi, okul, saygı, selamlaşma, sevgi, sıra, sorumluluk, soy ağacı, tanışma, Türkçe, Türkiye’de eğitim, vatan, yardımlaşma.
ÇEVRE, FARKLILIKLAR VE BİRLİKTE YAŞAMA
adil olma, anlaşma, barış, ben ve çevrem, birlikte yaşama, farklı diller ve kültürler, diller, eşitlik, evrensel değerler, farklı diller, farklı kültürler, göç, iletişim, inançlar, insan hakları, iş birliği, kültürler arası iletişim, kültürler arasılık, ortak yaşam, paylaşma, saygı, sevgi, sorumluluk, tanıma biçimleri, uyum, uzlaşma.
GEÇMİŞE AÇILAN KAPI
Atatürk, bağımsız Türkiye, çağdaşlaşan Türkiye, Dede Korkut hikâyeleri, destanlar, efsaneler, halk hikâyeleri, Türklerin İslamiyet’i kabulü, ilk Türk İslam Devletleri, İslamiyet ve birlikte yaşama kültürü, masallar, Milli Mücadele, Orta Asya İlk Türk Devletleri, Osmanlı Devleti, Osmanlı toplumunda birlikte yaşama kültürü, tarihî kahramanlar, tarihsel süreç içinde Türklerin yerleştiği bölgeler, tarihte Avrupalı karakterler gözüyle Türkler ve Türk kültürü, Türkiye Cumhuriyeti’nin Kuruluşu.
GEZELİM GÖRELİM
bölgeler, coğrafi özellikler, dağlar, dünya ülkeleri ve Türkiye, ırmaklar, iklim, komşular, kültürel mekânlar, memleket, ovalar, şehirlerimiz, tarihî ve turistik mekânlar, tatil, turizm, Türk mutfacı, Türkiye, Türkiye’nin doğal güzellikleri, yemekler, yerel kültürler, yolculuk, yöresel lezzetler.
İNSAN VE DOĞA
atıklar ve geri dönüşüm, beslenme, bitkiler ve hayvanlar, canlılar ve hakları, çevreye bağlı yemek kültürleri, doğal afetler, doğal zenginlikler, hayvan türleri, kıyafetler, kişisel bakım, kişisel sorumluluklar, sağlık, tabiat olayları, takvim (yıl, mevsim, ay, hafta, gün, saat), tarihî ve kültürel yeme alışkanlıkları, Türkiye’ye özgü canlılar.
OYUN VE EĞLENCE
bilmece, boş zaman, bölgelere göre çocuk oyunları, dijital oyunlar, eğlence, ezgili oyunlar, geleneksel Türk gölge oyunu, halk oyunları (folklorik oyunlar), hobiler, kelime avı, kelime oyunları, lunapark, mani, manili oyunlar, mizahi fıkra, ninni, oyun alanları, oyun, oyuncak, sokak oyunları, strateji oyunları, şarkı, şarkı söyleme, şehir avı, tekerleme, tekerlemeli oyunlar, türkü, türkü söyleme.
SANAT VE EDEBİYAT
camii, çocuk şarkıları, dünya kültürel mirasına Türklerin katkıları, el sanatları, han, kale, kopuz, külliye, medrese, müzik aletleri, oyuncak yapımı, saz, semboller, simgeler, sivil mimari eserler, türbe, Türk edebiyatı, Türk müziği, Türk sanatı, Türk şair ve yazarlar, Türkçe basılı yayınlar, Türkçe televizyon kanalları, ud.

Kaynak: (MEB, 2018, s. 4)

TTKD Öğretim Programlarının Yaklaşımları

TTKD programlarının ikisinde de yaklaşımı ve felsefeyi açıkça ifade eden bir bölüm bulunmamaktadır ancak programda yer verilen ifadeler ve anahtar sözcüklerden programların benimsedikleri yaklaşım hakkında çıkarımda bulunmak mümkündür. 2009 TTKD öğretim programında; kazanım, etkinlik, öğrenci merkezli, öğrenme sürecine öğrencinin etkin katılımı gibi kavram ve ifadeler yer almaktadır. 2018 programında ise; iş birlikli öğrenme, grup çalışmaları, bireyselleştirilmiş öğretim, etkinlik temelli gibi ifadelerin yanı sıra öğrencilerin derse aktif katılımının sağlanması amacı bulunur. Tüm bu veriler, her iki programın da yapısalcı bir yaklaşıma dayandığını düşündürmektedir.

TTKD Öğretim Programlarının Amaç ve Hedefleri

TTKD için 2009 yılında hazırlanan öğretim programının giriş bölümünde dersin amacı “Türk çocuklarının Türk dilini ve kültürünü tanımaları, benimsemeleri, geliştirmeleri, Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda millî duygularını pekiştirmeleri ve yaşadıkları ülkeye uyum sağlayarak etkili toplumsal ilişkiler içine girmeleri...” (MEB, 2009, s. 6) cümlesiyle açıklanmıştır. Türkçe öğretimi ile kazandırılan dil becerilerinin bulundukları ülkenin dilini anlama konusunda faydalı olacağı, bu derste öğretilen Türkçe ile öğrencilerin Türkiye’deki yakınlarıyla rahat iletişim kurabileceği, çocukların kültürünü koruyabileceği ve gelecek nesillere taşıyabileceği, farklı inanç ve kültürlere saygılı birer birey olarak yetişebileceği vurgulanmıştır.

TTKD 2018 programında ise kültürler arası iletişim beceriler üzerinde durulmuş “...Türkçe ve Türk Kültürü dersinde öğrencilerin kendi kültürlerini öğrenmeleri, içinde yaşadıkları toplumun kültürü ve farklı milletlerden arkadaşlarının kültürleriyle kendi kültürlerini karşılaştırmaları, benzerlik ve farklılıkları tanıyıp anlamlandırmaları hedeflenmektedir.” (MEB, 2018, s. 1) cümlesiyle programın hedeflerinden biri belirtilmiştir. Yine 2018 programının özel amaçlar başlığı altında dersin amacının yurt dışında yaşayan Türk çocuklarının Türkçeyi etkili bir şekilde öğrenip temel dil becerilerini geliştirmenin yanı sıra “...yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına Türk kültürünün temel unsurlarını aktarmak, Türk kültürü ile bulundukları ülkenin kültürel öğelerini ilişkilendirerek kültürler arası ilişkilerini geliştirmek...” (MEB, 2018, s. 2) de dersin bir diğer amacı olarak sayılmıştır.

2009 ve 2018 yıllarının TTKD öğretim programlarının amaç ve hedefleri genel olarak değerlendirildiğinde, 2009 yılında Türk dili ve kültürü üzerinde durulan amaçların ön planda yer aldığını ancak 2018 programında ise kültürler arası kavramının öne çıktığını söylemek mümkündür.

TTKD Öğretim Programlarının Hitap Ettiği Öğrenci Düzeyi

2009 yılında yayımlanan TTKD öğretim programına göz atıldığında; 1-10. sınıflar için hazırlandığı görülmektedir. Ayrıca programdaki kazanımlar 1-3., 4-5., 6-7. ve 8. sınıflar olarak ayrılmıştır. Programda 1-10. sınıflar şeklinde ifade edilmesine rağmen 9 ve 10. sınıflar için kazanımlar belirtilmemiştir; bu durum ile ilgili herhangi bir açıklama da yer almamaktadır.

2018 yılında hazırlanan öğretim programı ise 1-8. seviyeler için oluşturulmuştur. Buradaki en önemli fark; 2009 programının sınıf bazında hazırlanırken 2018 programının seviye temelli hazırlanmasıdır. Yurt dışında yaşayan Türk çocuklarının Türkçeyi bilme ve kullanma düzeyleri çeşitli değişkenlere göre farklılık göstermektedir. Bulunulan ülkenin dil politikaları, çocuğun ailesinin Türkçeyi kullanma sıklığı, çocuğun Türkçeyi kullanma sıklığı, yine Türk diline maruz kalma yoğunluğu gibi birçok etken çocukların Türkçeyi bilme ve kullanma seviyelerinde farklılık meydana getirmektedir. Örneğin, aynı yaş grubundaki yahut aynı sınıf düzeyindeki iki dilli iki öğrencinin kullandığı Türkçe düzeyi farklı olabilmektedir. Bu durum 2018 TTKD öğretim programında da belirtilmiş ve şu şekilde açıklanmıştır: “Ülkelerin okul sistemleri arasında farklılıklar bulunmaktadır. Temel eğitim düzeyinin sınıf sayıları ülkelere göre farklılıklar gösterebilmektedir. Bu sebeple öğretim programı yapılandırılırken temel eğitime karşılık gelecek sekiz seviye esas alınmıştır.” (MEB, 2018, s. 1).

Bahsedilen bu farklılıklar da dikkate alınarak 2018’de yayımlanan TTKD öğretim programında, 2009 öğretim programında olduğunun aksine, sınıf düzeyinden ziyade dil seviyeleri için düzenleme yapılması yerinde bir değişiklik olmuştur.

TTKD Öğretim Programlarında Temel Dil Becerileri ve Öğrenme Alanları

2009 TTKD öğretim programının Türkçe kısmı, dinleme/izleme/okuma ve konuşma/yazma dil becerilerine yönelik amaç ve kazanımlar, etkinlik örnekleri ve açıklamalardan oluşmaktadır. Sınıf düzeylerine göre tablolar aracılığıyla yapılan sıralamada; 1, 2 ve 3. sınıflar, 4 ve 5. sınıflar, 6 ve 7. sınıflar, 8. sınıflar şeklinde bir ayrıma gidilmiştir. Daha önce de bahsedildiği gibi, programda 9 ve 10. sınıflara yönelik hazırlanmış bir tablo bulunmamaktadır. Programda diğer sınıf düzeylerinden farklı olarak, 1-3. sınıflar için Türk alfabesini tanıma ve bulunduğu ülkenin alfabesi ile karşılaştırma amacını güden alfabemizi tanıyalım kısmı da yer alır.

Türk Kültürü için müstakil bir kısım ayrılan 2009 programında; 1, 2 ve 3. sınıflar, 4 ve 5. sınıflar, 6 ve 7. sınıflarda ortak öğrenme alanları göze çarpmaktadır. Beş başlıkta ele alınan bu öğrenme alanları sırasıyla şunlardır: güzel ülkem Türkiye, geçmişimi öğreniyorum, kültürel değerlerimiz, Türkiye'ye bakış, manevi ve ahlaki gelişim. Her bir öğrenme alanında kazanımlar, etkinlik örnekleri ve açıklamalar yer almaktadır.

2018 TTKD öğretim programında, dil becerileri 2009 programından farklı oluşturulmuştur. 2009 programında, anlama ve anlatma becerileri ismiyle nitelendirilebilecek şekilde, dil becerilerini iki grupta ele alan ayırımdan vazgeçilmiştir. 2018 öğretim programında, dil becerileri ayrı ayrı ele alınmıştır. Programda, dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma şeklinde dört temel dil becerisi sıralanmış ve kazanımları dil seviyelerine göre ayrılmıştır.

TTKD Öğretim Programlarının Uygulanması ve Öğrenme Öğretme Süreci

2009 TTKD öğretim programında, programın uygulanması ile ilgili bilgiler Türkçe için ayrı Türk Kültürü için ayrı verilmiştir. Türkçe kısmında öncelikle dört temel dil becerisinin geliştirilmesini amaçlayan etkinlik ve uygulamalara yer verilmesi gerektiğinden bahsedilmiştir. Bunun yanı sıra dört temel dil becerisi aracılığıyla dilin kurallarının da öğrencilere uygulamalı olarak verilmesi amaçlanmaktadır. Öğrencilerin duygu ve düşüncelerini ifade edebilmeleri adına uygun ortamların oluşturulması yine programın uygulanması adına yapılan açıklamalardan olmuştur. Programın uygulanmasında üzerinde durulan bir başka konu ise birleştirilmiş sınıflarda eğitim gören öğrencilerin yaş ve dil seviyelerinin farklı olacağı ve bu farklılıkların tespit edilmesi ve öğrencilerin bireysel ve grup çalışmalarına yönlendirilmesi gerektiğidir. Tüm bunların yanı sıra, sözlük ve yazım kılavuzlarının dil öğretiminde en temel araçlar olduğu belirtilmiş; öğrencilerin bu araçları edinmeleri sağlanarak onlara sözlük ve yazım kılavuzu kullanma becerisi ve alışkanlığı kazandırılmasından bahsedilmiştir. Ayrıca öğrencilerin söz varlıklarının geliştirilmesi ile kendilerini rahat ifade edebilmeleri açısından sosyal ve kültürel etkinliklerde görev almalarının da önemi vurgulanmıştır. Türk kültürü kısmında ise, derslerin görsel araçlarla zenginleştirilebileceği, ülkemiz ile ilgili belgesel kaynakların ve dokümanların kullanılabileceği, sınıf düzeylerine göre önemli günlerde ve millî bayramlarda çeşitli etkinlikler yapılabileceği üzerinde durulmuştur.

2018 programında yer alan Öğrenme Öğretme Süreci başlığında, program uygulamaları bulunmaktadır. Bu başlık altında, 2009 programında da bahsedildiği gibi, Türkçe ve Türk Kültürü dersini alan öğrencilerin yaş ve dil düzeylerinde farklılıklar olduğu dile getirilmiştir. Programda, öğrenme öğretme süreçlerinin öğrencilerin bu özelliklerinin dikkate alınarak oluşturulmasına dikkat çekilmiştir. Derslerin birleştirilmiş sınıflarda yapıldığı göz önüne alınarak sınıfta farklı yöntem ve tekniklerin kullanılması gerektiği üzerinde durulmuş ve öğrencilerin aktif olarak derse katılacağı iş birlikli öğrenme, grup çalışmaları, bireyselleştirilmiş öğretim, ilgi ve seviye grupları gibi uygulamalarla aktif katılımın sağlanması gerekliliği belirtilmiştir. Bunun yanı sıra öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına yönelik eğitim ortamının oluşturulması, günlük hayatlarıyla ilişkilendirebilecekleri etkinlik ve çalışmaların yapılması, yine etkinlik temelli ev ödevlerinin verilmesi öğrenme öğretme süreci ile ilgili programda yer alan temel bilgilendirmeler olmuştur.

İki programda da etkinliklerin ön planda olduğunu söylemek mümkündür ancak 2009 programında ana dili öğretim sürecinde öncelikli amacın temel dil becerilerinin ve dilin kurallarının öğretimi olduğu göze çarpmaktadır. 2018 programında ise öğrenme ve öğretme sürecinde öne çıkan önceliğin bireysel farklılıklar ve öğrencilerin ana dili eğitimini verimli bir şekilde tamamlaması olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

TTKD Öğretim Programlarında Kazanımlar

2009 TTKD öğretim programında yer alan kazanımlar, Türkçe ve Türk kültürü için ayrı ayrı ele alınmış ve 1-3. sınıflar, 4-5. sınıflar, 6-7. sınıflar ve 8. sınıflar olmak üzere dört düzeyde toplanmıştır. Belirlenen bu düzeyde gruplandırılan kazanımlar, etkinlik örnekleri ve açıklamalar tablolar yardımıyla sunulmuştur. Programın Türkçe kısmında dil becerilerine yönelik kazanımlar sıralanırken beceriler tek tek ele alınmamış; anlama becerileri olarak nitelendirilen dinleme/izleme/okuma ve anlatma becerileri olarak ele alınan konuşma/yazma kazanımları şeklinde ayrılmıştır. Ayrıca programda 1-3. sınıf düzeyi için alfabe tanıma amaçlı üç kazanım yer almıştır. 2009 programının Türkçe kısmında yer alan kazanımların sayıları Tablo 4'te sunulmuştur:

Tablo 4.

2009 TTKD öğretim programında Türkçe kazanımlarının sayıca dağılımı

Sınıflar	Dinleme/İzleme/Okuma	Konuşma/Yazma	Toplam kazanım sayısı
1-3. sınıflar	21	21	42
4-5. sınıflar	40	26	66
6-7. sınıflar	46	22	68
8. sınıflar	40	17	57
Toplam kazanım sayısı	147	86	233

Tablo 4'e göz atıldığında, tüm sınıf düzeyleri için toplamda 233 kazanımın bulunduğu görülmektedir. En az sayıda kazanımın 1-3. sınıflar, en fazla sayıda kazanımın ise 6-7. sınıflar için belirlendiği anlaşılmaktadır. İlk sınıflar hariç her sınıfta dinleme/izleme/okuma kazanımları konuşma/yazma kazanımlarından sayıca oldukça fazladır. Beceri alanlarının toplam kazanımlarına bakıldığında da bu durum ortaya çıkmaktadır. Tablo 5'te ise programın Türk kültürü kısmında yer alan kazanımlar öğrenme alanlarına göre ayrılarak verilmiştir:

Tablo 5.

2009 TTKD öğretim programında Türk kültürü kazanımlarının sayıca dağılımı

Sınıflar	Güzel ülkem Türkiye	Geçmişimi öğreniyorum	Kültürel değerlerimiz	Türkiye'ye bakış	Manevi ve ahlaki gelişim	Toplam kazanım sayısı
1-3. sınıflar	2	4	6	8	6	26
4-5. sınıflar	3	3	6	5	9	26
6-7. sınıflar	4	9	5	5	9	32
8. sınıflar*	3	3	4	3	6	19
Toplam kazanım sayısı	12	19	21	21	30	103

* Programda 8. sınıflarda öğrenme alanları isimlendirilirken hatalı yazılmıştır. Dört ayrı tabloda Geçmişimi Öğreniyorum başlığı bulunmaktadır. Tablo 5'te kazanımların sayıları ilgili olduğu alana yerleştirilmiştir.

2009 programındaki Türk kültürü kazanım sayılarının yer aldığı Tablo 5'e göre, programda toplamda 103 kazanım sıralanmıştır. En az sayıda kazanım 8. sınıflar, en fazla sayıda kazanım ise 6-7. sınıflar için belirlenmiştir. Programda beş öğrenme alanına (güzel ülkem Türkiye, geçmişimi öğreniyorum, kültürel değerlerimiz, Türkiye'ye bakış, manevi ve ahlaki gelişim) göre her sınıf düzeyi için kazanımlar bulunmaktadır. Öğrenme alanlarından güzel ülkem Türkiye en az sayıda, manevi ve ahlaki gelişim ise en fazla sayıda kazanıma sahiptir.

Kazanımlar 2018 TTKD öğretim programında, dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma kazanımları olarak dil seviyelerine göre ayrılmış ve sıralanmıştır. Ayrıca programda bu kazanımlara yönelik açıklamalar da mevcuttur. Programda 1. seviyedeki öğrenciler için belirlenen kazanımlar ile ilgili özellikle belirtilen bir husus bulunmaktadır. İlgili kısımda, yurt dışında yaşayan Türk çocuklarının okuma yazma eğitimlerine yaşadıkları ülkelerde başladıkları ve bu becerinin kazanılmasının genellikle

1-3 yıl sürdüğünden bahsedilir. Bu nedenle, 1. seviye için ağırlıklı olarak dinleme ve konuşma becerisine yönelik kazanımların belirlendiği bunların yanı sıra da öğrencilere erken okuryazarlık özellikleri kazandırılması amacıyla üçer adet okuma ve yazma becerisine yönelik kazanıma da yer verildiği dile getirilir.

2018 programında farklı seviyelere yönelik kazanımların toplam sayılarına göz atıldığında; 18 dinleme/izleme kazanımı, 16 konuşma kazanımı, 37 okuma kazanımı ve 22 yazma kazanımı olduğu görülmektedir. Bu verilerden en fazla sayıda kazanımın öğrencilerin okuduğunu anlama becerilerini geliştirmek için belirlendiği anlaşılmaktadır. Tablo 6 ise, kazanım sayılarının dil seviyeleri göz önüne alarak yapılan ayrımı ile seviyeler için hedeflenmiş olan toplam kazanım sayılarını vermektedir:

Tablo 6.

2018 TTKD öğretim programında kazanımların sayıca dağılımı

Seviyeler	Dinleme/İzleme	Konuşma	Okuma	Yazma	Toplam kazanım sayısı
1. seviye	6	5	3	3	17
2. seviye	8	6	10	5	29
3. seviye	7	6	9	6	28
4. seviye	7	6	9	6	28
5. seviye	6	7	11	8	32
6. seviye	7	7	10	8	32
7. seviye	9	8	14	11	42
8. seviye	9	8	15	11	43
Toplam kazanım sayısı	59	53	81	58	251

Tablo 6 incelendiğinde, 2018 programında toplamda 251 kazanım olduğu anlaşılmaktadır. En az sayıda kazanımın 1. seviye, en fazla sayıdaki kazanımın ise 8. seviye için belirlendiği söylenebilir. Beceri alanlarına göre belirlenen kazanım sayılarına bakıldığında; anlatma becerileri olan konuşma ve yazmada kazanım sayılarının seviyelere paralel olarak artırıldığı göze çarpmaktadır. Anlama becerilerindeki kazanım sayılarında ise böyle bir durum söz konusu değildir. Programda en az sayıda kazanım konuşma becerisine, en fazla sayıda kazanım ise okuma becerisine ayrılmıştır.

İki program kazanımlar bakımından karşılaştırıldığında; 2009 programında, Türk kültürü için ayrı kazanımların yer aldığı, dil becerilerine ait kazanımların ayrı ayrı ele alınmayarak iki temel grupta toplanmasının tercih edildiği söylenebilir. Becerilere yönelik toplam kazanım sayıları göz önüne alındığında, 2018 programında kazanım sayılarının artmış olduğu düşünülebilir. Ancak 2009 programında beceri alanları dört gruba ayrılmadığından ortak ifadelerin de kullanılmış olabilmesi olasılığı göz önüne alınarak bu açıdan bir kıyaslama yapmamak daha doğru bir yaklaşım olabilir.

TTKD Öğretim Programlarında Ölçme ve Değerlendirme

Ölçme ve değerlendirme bölümü her iki programda da yer almaktadır. 2009 TTKD öğretim programında dikkat çekilen ilk nokta; Türkçe ve Türk Kültürü dersini aynı sınıfta alan öğrencilerin seviyelerinin birbirinden farklı olduğudur. Bu duruma yönelik, öğrencilerin seviyelerinin belirlenmesi ve hazırbulunuşluk düzeylerinin tespit edilmesinin önem taşıdığı belirtilmiştir. Üzerinde durulan bir diğer önemli nokta ise, bu dersin not verilmeyen bir ders olması ve öğrencilerin dersi geçme kaygısının olmaması nedeniyle öğrenci başarısını tespit etmekten ziyade kazanımlara ulaşma düzeylerini belirlemek ve öğrenmelerin eksik kalan yanlarını fark etmeye yönelik değerlendirmelerin yapılmasının doğru olacağıdır. Uygulayıcılara, öğrencilerin eksik ve hatalı öğrenmelerinin belirlenmesi ve bunların giderilmesine yönelik planlamalar yapılması önerilmektedir.

2009 programının ölçme ve değerlendirme bölümünde değinilen bir diğer konu ise ölçme ve değerlendirmede kullanılabilecek olan araçlardır. Öğretim sürecinde öğrenmenin ne ölçüde ve nasıl gerçekleştiğini belirlemek, öğretim sürecine ilişkin geri bildirimler almak ve varsa öğrenme eksikliklerini tamamlamak amacıyla açık uçlu ve kısa cevaplı sorular; eşleştirmeli sorular, öğrenci ürün dosyaları, performans görevi, öz değerlendirme formu, gözlem formu vb. araçların kullanılabileceği programda yer almaktadır (MEB, 2009, s. 50). Bunların yanı sıra veliler ile iş birliği içinde olmanın önemi de vurgulanmıştır.

2018 programında da 2009 programında olduğu gibi Türkçe ve Türk Kültürü derslerinin akademik başarıyı ölçmeye yönelik dersler olmadığı üzerinde durulmuş ve bu yüzden öğrencilerin keyif alacakları bir ders ortamının oluşturulması gerektiği belirtilmiştir. 2009 programında bahsedilen aynı sınıfta eğitim alan öğrencilerinin dil düzeyi farklılıklarına 2018 programında da değinilmiştir.

2018 TTKD öğretim programında değinilen bir diğer konu da bu derslerin işlenişinde öğretmen gözlemlerinin büyük önem taşıdığıdır. Öğretmenlerin, öğrencilerinin gelişimlerini gözlemlemelerini ve bu gelişimlerin kayıt altına almaları gerektiği üzerinde durulmuştur. Bu amaca yönelik; kontrol listesi, dereceli puanlama anahtarı, öz değerlendirme ve akran değerlendirme, sınıf içi öğrenci günlükleri ve gözlem formlarından yararlanılabileceği belirtilmiş ayrıca bu formlarla yalnızca bilişsel değil aynı zamanda duyuşsal ve psikomotor becerilerin de ölçülebileceğinden bahsedilmiştir. Türkçe ve Türk Kültürü derslerinde, ölçme ve değerlendirme uygulamalarının bireysel ve iş birlikli öğrenme temel alınarak tasarlanması, öğretmenlerin, öğrencilerin edindikleri yetkinlikleri bizzat fark etmelerine ve tanımlarına yönelik öz değerlendirme uygulamaları yapmaları bunun yanı sıra birleştirilmiş sınıf düzeninin gereği olarak karşılıklı çalışmaların ve grup etkinliklerinin değerlendirilmesine yönelik akran değerlendirme ve grup değerlendirme uygulamalarına ağırlık vermesi gerektiği de programda yer almıştır (MEB, 2018, s. 3).

Hem 2009 hem de 2018 TTKD öğretim programında derslerin akademik başarıyı ölçmeye yönelik olmadığı üzerinde durulmuş ve sınıftaki öğrenci seviyelerinin farklı olduğu ve bu yüzden dil seviyesi belirlemenin gerektiği belirtilmiştir. İki programın da ölçme ve değerlendirme bölümlerinde hemen hemen aynı ölçme ve değerlendirme araçlarının kullanımı konusunda öğretmenlere fikir verdiğini söylemek mümkündür.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada, yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına yönelik Türkçe ve Türk Kültürü dersinin 2009 ve 2018 yıllarında yayımlanmış son iki öğretim programı incelenmiş ve birbiriyle karşılaştırılmıştır. Programlar; başlıklar ve biçimsel özellikler, genel yapılar, yaklaşımlar, amaç ve hedefler, hitap ettikleri öğrenci düzeyleri, temel dil becerileri ve öğrenme alanları, uygulama ve öğrenme öğretme süreçleri, kazanımlar ve ölçme-değerlendirme bakımından ele alınmıştır. Çalışmanın sonuçları bulgular üzerinden yorumlanmış ancak literatürde daha önce yapılan benzer çalışmaların azlığı nedeniyle istenilen ölçüde tartışılamamıştır.

2009 ve 2018 TTKD öğretim programlarının isimleri, içerdikleri başlıkların bir kısmı, sayfa sayıları birbirinden farklıdır. 2018 yılında yayımlanan ve hâlen uygulamada olan program, bir önceki öğretim programına kıyasla daha az sayfa sayısına sahiptir ve daha az açıklama, ayrıntı ve örneklendirme içerir. Bu programın sayfa sayısının az olması bir önceki programı temel almasına dayandırılabilir ancak uygulayıcıların eski programa ulaşmaları ya da bahsi geçen önceki program hakkında bilgi sahibi olmaları mümkün olmayabilir. 2018 öğretim programında, programı hazırlayan komisyona dair bir bilgi de yer almamaktadır. Ancak Kartal–Güngör (2015, s. 2265) öğretim programı hazırlamakla görevlendirilen komisyon üyelerinin daha önce yurt dışında Türkçe ve Türk Kültürü öğretmenliği yapmış kişilerden seçildiğini belirtmektedir. Muhtemeldir ki programın hazırlanması sürecinde uygulamayla tecrübe sahibi olmuş uzmanlardan yararlanılmıştır.

2009'da yayımlanan öğretim programı, 2018 öğretim programına göre daha detaylı ve kapsamlıdır. Program, Türkçe ve Türk kültürü olarak iki ayrı kısımda hazırlanmıştır. 2018 programında ise, böyle bir ayrıma gidilmemiş ve program bir bütün olarak sunulmuştur. Bu yapı, Türkçe ve Türk Kültürü dersinin dili ayrı kültürü ayrı anlatan bir yapıda olduğunun düşünülmemesi, kültür unsurlarının dil öğretimi yapılan zamanda konuların içerisine dâhil edilmesi için uygun görülmüş olabilir. 2018 programının 2009 programından ayrılan bir diğer yanı, programda sarmal bir yapıda hazırlanan temaların ve alt temaların bulunmasıdır. Programda yer alan her bir seviye (1-8. seviyeler) için sekiz tema belirlenmiştir. Bayramlar ve kutlamalar, ben ve ailem, çevre, farklılıklar ve birlikte yaşama, geçmişe açılan kapı, gezelim görelim, insan ve doğa, oyun ve eğlence, sanat ve edebiyat olarak isimlendirilmiş bu temalar, seviyelere göre işlenecek farklı sayıda alt temalar da içermektedir. Her seviye için ortak olan bu temalar, öğrencilerin ilerleyen yıllarda Türkçe ve Türk Kültürü derslerini aldıklarında da önceki öğrenmelerinin üzerine inşa edilebilecek, devamlılık oluşturan konular içermesi bakımından önemlidir.

TTKD programlarının ikisinde de yaklaşımı ve felsefeyi açıkça belirten bir bölüm bulunmamaktadır ancak programlarda yer alan ifadeler ve anahtar sözcüklerden yapısalcı bir yaklaşımla hazırlandıkları söylenebilir. Kalaycı ve Yıldırım (2020, s. 247), öğretim programlarda benimsenen temel yaklaşımın, öğrenme ve öğretme süreçlerinin planlanması, uygulanması, programın uygulayıcılarına nasıl bir yol izleyeceklerini göstermesi ve içeriğin hangi yaklaşımla düzenleneceği hakkında yol gösterici niteliğe sahip olduğunu belirtir. Bu nedenle programda ele alınan yaklaşımın sezdirilmek yerine açıkça ifade edilmesi ve bu yaklaşımın gerekliliklerinin açıklanması daha yerinde bir uygulama olabilir.

Solmaz (2019, s. 329) Belçika’da bu dersi veren öğretmenlerin, 2009 Türkçe ve Türk Kültürü programının kültür kısmında tek taraflı ve din ağırlıklı bir Türk kültürü içerdiğini, tarih konularının çok ağır olduğunu, bu ağır kültür içeriğinden kurtarılmasını ve programda daha işlevsel bilgilerin yer almasını istediklerini dile getirir. 2009 ve 2018 öğretim programlarının amaç ve hedefleri göz önüne alındığında, 2009 yılında Türk dili ve kültürü üzerinde durulan amaçların ön planda yer aldığı ancak 2018 programında kültürler arası kavramının öne çıktığını söylenebilir. Deniz ve Uysal (2010) da yurt dışındaki Türk çocuklarının ana dili öğretimi için hazırlanacak programın, Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metninin temeline oturtulması ile farklı dil ve kültürlerle sahip bireylerle karşılaşma durumunda ortak bir anlayış sergilemelerine yardımcı olabileceğini belirtir. Nurlu (2018) ise 2006 yılına kadar olan Türkçe ve Türk Kültürü dersi programlarının daha çok yurt içindeki Türkçe dersleri esas alınarak hazırlandığını, dolayısıyla yurt dışında yaşayan Türk çocuklarının ihtiyaçlarını gideremediğini belirtmiştir. Hancı-Yanar (2020) da bu düşüncüyü desteklemekte, programın Türkçe bilen öğrencilere göre hazırlandığını ve yurt dışında yaşayan Türk öğrencilerin seviyesinin üstünde olduğunu ifade etmektedir. Ancak hâlihazırda uygulamada olan 2018 programının yapılan bir ihtiyaç analizi doğrultusunda şekillendirilmiş olması bu açıdan önemli bir gelişmedir.

2018’de yayımlanan TTKD öğretim programında, 2009 öğretim programında olduğunun aksine, sınıf düzeyi değil dil seviyeleri göz önünde bulundurulmuş ve program o doğrultuda hazırlanmıştır. Türkçe ve Türk Kültürü derslerinin genellikle öğrencilerin yaşı veya sınıf düzeyi ayrımı olmaksızın birleştirilmiş sınıflarda işleniyor olması bu değişikliğe gidilmesini gerektiren bir husus olabilir. Nurlu (2018) çalışmasında, 2009 programında yurt dışındaki Türk çocuklarının yaş düzeyleri ve hazır bulunuşluklarının dikkate alınmadığını belirtmektedir. Ayrıca programların, farklı ülkelerde yaşayan Türk çocuklarının yaşadıkları ülkelerin şartları göz önünde bulundurularak hazırlanmasının daha doğru olacağını iletmektedir. Bu görüş desteklenmekle birlikte, her bir ülke için ayrı oluşturulacak programın harcanacak emek ve maliyet zorlukları göz önüne alındığında zor bir uygulama olabileceği ancak en azından ülkelerin ana dilleri, sosyal konumları gibi özellikleri açısından gruplandırılıp belirli coğrafyalar için ayrı programların hazırlanmasının mümkün olabileceği düşünülmektedir.

2009 programının Türkçe kısmı, dinleme/izleme/okuma ve konuşma/yazma dil becerilerine yönelik amaç ve kazanımlar, etkinlik örnekleri ve açıklamalardan oluşmaktadır. 2018 öğretim programında ise, dil becerileri ayrı ayrı ele alınmış; dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma şeklinde dört temel beceri sıralanmış ve kazanımları dil seviyelerine göre ayrılmıştır. Dil becerilerine yönelik kazanımları, anlama ve anlatma becerileri olarak iki ayrı grupta toplamak yerine her bir beceri alanını bağımsız olarak ele almak; uygulamada olan programın öğrencileri temel dil becerileri açısından yeterli konuma getirmek adına atılmış olduğu önemli bir adım olarak görülebilir. Çünkü her beceri alanının kazanım süresi, zorluğu, yapılabilecek etkinlikleri birbirinden farklıdır.

Her iki programda da etkinliklerin ön planda olduğu söylenebilir ancak 2009 programında ana dili öğretim sürecinde öncelikli amacın, temel dil becerilerinin ve dilin kurallarının öğretimi olduğu göze çarpmaktadır. 2018 programında ise, öğrenme ve öğretme sürecinde öne çıkan öncelik, bireysel farklılıkların göz önünde bulundurulması ve öğrencilerin ana dili eğitimini verimli bir şekilde tamamlamasını sağlamaktır. Ayrıca Kaya ve Erol’a (2021) göre bu dersler öğrencilerin sınıf geçme kaygısı taşımadan keyif alacakları bir ortamda yapılmalıdır. Bu durum da ana dili öğretiminde verimliliği arttıracaktır. Her çocuğun gelişim özellikleri ve içinde bulunduğu çevre birbirinden farklı olduğundan programda bireysel farklılıkların getirilerine dikkat çekilmesi doğru bir uygulamadır.

2009 programında, Türk kültürü için ayrı kazanımların yer aldığı, dil becerilerine ait kazanımların ayrı ayrı ele alınmayarak iki temel grupta toplandığı görülür. 2018 programında ise dört temel dil becerisine ait kazanımlar seviyelere göre ayrı ayrı sıralanmıştır. Hancı-Yanar’a (2020) göre 2018 programı, 2009 programından kazanımların seviyelere göre düzenlenmiş olması ve kazanımlarda sadeleştirmeye gidilmiş olması yönüyle daha güçlüdür. Programlarda dil becerilerine yönelik toplam

kazanım sayıları incelendiğinde, 2018 programında sayının artmış olduğu düşünülebilir ancak 2009 programında beceri alanları dört gruba ayrılmadığından bire bir kıyaslama yapmak mümkün olmamaktadır.

Her iki öğretim programında da Türkçe ve Türk Kültürü derslerinin akademik başarıyı ölçmeye yönelik olmadığı belirtilmiş ve sınıftaki öğrencilerin dil seviyelerinin farklı olduğu üzerinde durulmuştur. İki programın da hemen hemen aynı ölçme ve değerlendirme araçlarının kullanımı konusunda öğretmenlere fikir verdiği söylenebilir. Ancak Deniz ve Uysal'ın (2010) da belirttiği gibi, öğretim programlarının uygulayıcısı öğretmenler olduğundan gerek yöntem kullanımı gerekse kültür aktarımında en büyük sorumluluk onlara düşmektedir. Hancı-Yanar (2020) da bu konuda programın uygulayıcıları olan öğretmenlere önerilerde bulunmakta, ölçme ve değerlendirmenin öğretimin gerçekleşmesini kontrol etmek ve öğrenmeyi izlemek amaçlarıyla da yapılabileceğini belirtmekte, buna göre dönem başlarında öğrencilerin seviyelerin belirlenmesini ve öğretimin buna göre gerçekleştirilmesini önermektedir.

Bu çalışma sonucunda, yurt dışında yaşayan Türk öğrencilerinin ana dili gelişimi ve kültür öğretimi için hazırlanan ve hâlen uygulamada olan 2018 Türkçe ve Türk Kültürü dersi öğretim programının kapsamlı bir şekilde hazırlandığı söylenebilir.

Öğretim programları, öğretmenler için rehber konumunda olmasının yanı sıra ilgili dersler için hazırlanan kitap ve diğer materyaller, öğretim süreçleri ile ölçme ve değerlendirme aşamaları için de etkili birer araçtır. Yapılan bu çalışma ile Türkçe ve Türk Kültürü dersi programlarına dikkat çekmek ve bu programların en az Türkiye'de yaşayan öğrenciler için hazırlanan ana dili öğretimi programları kadar önemli olduğu vurgulanmak istenmiştir. Türk öğrencilerin farklı ülkelerde ana dilleri ve kültürlerini öğrenebilmelerine olanak sağlayan Türkçe ve Türk Kültürü derslerine ait öğretim programları, farklı açılardan da ele alınabilir. Bahsi geçen dersin öğreticileri, ders kitapları ve diğer ders materyallerine yönelik çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Arıcı, B. (2019). Yurt dışında Türkçe ve Türk kültürü öğretmek için hazırlanan kitaplarda ve ilgili öğretim programında milli kültür unsurları. A.F. Arıcı ve M. Başaran (Ed.), *Millî Eğitim Üzerine Yazılar* içinde (ss.55-83). İstanbul: Efe Akademi Yayınları.
- Can, N. ve Can, M. (2009). Yurtdışında bulunan Türk çocuklarının eğitimleriyle ilgili sorunları ve çözüm önerileri. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1, 112-130.
- Demir, T. (2010). Yurt dışındaki Türk çocukları için Türkçe ve Türk kültürü dersi öğretim programı kapsamındaki Türkçe dersi kazanımlarının değerlendirilmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(3), 913-937.
- Demirbaş, H. (2014). *Eğitim-kültür açısından Avrupa'daki Türk çocukları- sorunlar ve çözümler*. Ankara: Nobel Akademik.
- Deniz, K. ve Uysal, B. (2010). Avrupa dilleri öğretimi ortak çerçeve metni ve yurt dışındaki Türk çocukları için Türkçe ve Türk kültürü öğretim programı. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, XXVII, 239-261.
- Ercan-Güven, A. N. (2020). Öğretim programlarının hazırlanması ve değerlendirilmesi. A. Akçay ve M. N. Kardaş (Ed.), *Türkçe Dersi Öğretim Programları* içinde (2. bs.) (ss. 9-25). Ankara: Pegem.
- Hancı-Yanar, B. (2020). *Yurt dışındaki Türk çocukları için Türkçe ve Türk kültürü dersi öğretim programının değerlendirilmesi* (Doktora tezi). YÖKTEZ veri tabanından erişildi (Erişim No. 638902).
- Kalaycı, N. ve Yıldırım, N. (2020). Türkçe dersi öğretim programlarının karşılaştırmalı analizi ve değerlendirilmesi (2009-2017-2019). *Trakya Eğitim Dergisi*, 10(1), 238-262. Doi: 10.24315/tred.580427.
- Karabulut, H. (2019). *Yurt dışındaki Türk çocukları için Türkçe ve Türk kültürü dersinin din kültürü ve ahlak bilgisi öğretimi açısından değerlendirilmesi (İsviçre örneği)* (Yüksek lisans tezi). YÖKTEZ veri tabanından erişildi (Erişim No. 572121).
- Karadağ, Ö. ve Baş, B. (2019). Türkçe ve Türk kültürü dersine dair ihtiyaç analizi. *Sakarya University Journal of Education*, 9(3), 434-454. Doi: 10.19126/suje.644826.

- Kartal-Güngör, T. (2015). Fransa’da Türkçe ve Türk kültürü derslerinin mevcut durumu, öğretim programı ve uygulamada karşılaşılan sorunlar. *International Journal of Languages’ Education and Teaching*, UDES 2015, 2662-2668.
- Kaya, M. ve Erol, T. (2021). Türkçe ve Türk Kültürü dersi öğretim programları (2009 ve 2018 öğretim programları). A. Karabulut ve M. Tunagür (Ed.) *İki Dilli Türk Çocuklarına Türkçe Öğretimi* içinde (s.205-228). Ankara: Akademisyen.
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 170-189.
- MEB (2009). *Yurt dışındaki Türk çocukları için Türkçe ve Türk kültürü dersi öğretim programı (1-10. sınıflar)*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB (2018). *Türkçe ve Türk Kültürü dersi öğretim programı (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. seviyeler)*. http://abdigm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_11/30092244_TTKD_YYretim_ProgramY-TYrkYe.pdf (Erişim Tarihi: 08/12/2020)
- Nurlu, M. (2018). Yurt dışındaki Türk çocukları için Türkçe ve Türk kültürü dersi öğretim programları. M. Koçak ve S. Ateş (Ed.), 2. *Uluslararası Türk Dünyası Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Kongresi*, 2. Cilt, *Eğitim Bilimleri-2* içinde (ss.667-673). Ankara: Türk Eğitim-Sen Genel Merkezi Yayınları.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. M. Bütün ve S. B. Demir (Çev. Ed.). Ankara: Pegem.
- Solmaz, M. (2019). *Belçika’daki Türkçe ve Türk kültürü dersinin bağlam ve çokkültürlü eğitimin boyutlarına göre değerlendirilmesi* (Yüksek lisans tezi). YÖKTEZ veri tabanından erişildi (Erişim No. 555190).
- Şen, Ü. (2010). Yurt dışında yaşayan Türk çocuklarının ana dili eğitimine yönelik Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde yapılan çalışma ve uygulamalar. *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 2(3), 239-253.
- Şen, Ü. (2016). İki dilli Türk çocuklarına Türkçe öğretimi: ilk öğretmenler ve ilk Türkçe dersi öğretim programı. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(3), 1023-1036. Doi: 10.17860/mersinefd.282398.
- Yağmur, K. (2010). Batı Avrupa’da uygulanan dil politikaları kapsamında Türkçe öğretiminin değerlendirilmesi. *Bilig*, 55, 221-242.
- Yıldırım ve Şimşek (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yıldız, C. (2012). *Yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına Türkçe öğretimi (Almanya örneği)*. Ankara: Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı.